

Sandpappret

NR 1 Januari 2022

Årg. 27

Allmogeblåtar

Det finns ett gediget intresse för allmogeblåtar i såväl Sanda som i Västergarn. Det finns en förening här som heter Träibaten. Det är en ideell förening som stiftades 1977. Hemmahamnen är Västergarn. Föreningen har ca 180 medlemmar och de arbetar för att bevara de gamla gotländska en-, två- och tremänningarna. Föreningen har åtta välfungerande blåtar och det samlas medlemmar som seglar varje måndagskväll under sommarsäsongen.

Gemensam blåtuftagning skedde den 25 september. Bilderna är tagna inför en segling i somras. Arbete med att laga och sy segel pågår sedan under inomhussäsongen. Jag har pratat lite med och ställt några frågor till Peter Björkegren som är vice ordförande i föreningen.

Jag undrade hur många av föreningens medlemmar som är aktiva och Peter svarade att det är ungefär 25 under vintern och 35 under sommaren. På min fråga hur många aktiva kvinnor det finns i föreningen svarade Peter att ungefär en tredjedel är kvinnor.

Vill ni i föreningen försöka ta hand om fler båtar på Gotland? På den frågan svarade Peter att just nu har föreningen det antal båtar som de klarar av att ta hand om.

Min sista fråga, var förvaras båtarna under vintern? Tre båtar förvaras i Mästerby, några i ladan vid Västergarns festplats och slutligen några i kalkladan vid hamnen i Västergarn.

Jag kan konstatera att det är ett grundligt hantverk när det gäller både båtar och segel. Och framför allt att hantverket bevaras för framtiden.

Text och bilder: Agneta Lippman

Lennart Magnusson, Håkan Westberg och Peter Björkegren

Vilken trevlig nyhet...

Båtbyggarteknik kan bli världsarv

- Gotländska allmogeåtar som en- två- och tremänningar är klinkbyggda; en båtbyggarteknik som nominerats till FN-organet Unescos lista över immateriella världsarv.
- Totalt står över 150 olika föreningar, organisationer och museer bakom nomineringen – en av dem är den gotländska föreningen Träibatn.

<https://sverigesradio.se/artikel/batbyggarteknik-kan-bli-varldsarv>

Koviks fiskeläge

En berättelse av Edvin Norragård.

(Överförd till Word-dokument 2021 av Ronny Sagebrand)

De äldsta spåren efter Koviks fiskeläge återfinns söder om landsvägen Visby - Klintehamn och omedelbart norr om, där enskilda vägen Runnekvior leder ut på landsvägen. På detta område finns åtta stycken "länningar" - stenarmar, där båtarna landade. Båtarna voro två - eller tremänningar, d.v.s. två eller tre personer fiskade på varje båt och man kan då beräkna att minst tjugotalet personer sysslade med havsfiske från detta fiskeläge. John Logström, som bodde på andra sidan landsvägen, har berättat att i sydöstra hörnet av deras gårdsplan fanns flera stenrader. Länningarna korsade alltså nuvarande landsvägen och fiskeläget var alltså i bruk långt före landsvägens tillkomst. Professor Greta Arvidsson beräknar på grundval av utförda landhöjningsmätningar att fiskeläget låg på denna plats under tiden 1200 till 1500.

På grund av landhöjningen blev vattnet för grunt och kanske även någon myndig styresman för Gotland fordrade att vägen skulle flyttas närmare kusten, enär denna gick en kilometer norrpå över skogarna. Detta förkortade avsevärt avståndet mellan Klintehamn och Väster-

garn. Där museet nu ligger slöt landet med en udde på ungefär halva museitomten och utanför fanns endast någon holme och undervattensrev och var oskyddat för stormar. För att inte komma för långt från fiskeplatserna måste man söka sig norrut. Hela kusten till Västergarn är fylld av stenrev och bottenförhållandena voro olämpliga. Först nära intill Västergarns sockengräns hittades ett område som fick duga i brist på bättre. Det hade ett litet skydd från Västergarns utholme och Svältholmen och det låg inom Sanda socken, så de behövde inte flytta utom sockengränsen och fiskeläget kom att kallas Valbyte. Västergarnsborna hade då sitt fiskeläge vid Bibos norr om Kronholmen. Att Valbyte varit sandabornas fiskeläge framgår av en handling från 1825, vilken upp tar 31 fiskare. För 16 av dessa ingår gårdens namn som tillnamn, men med all sannolikhet är flera av de återstående med vanliga tillnamn från samma socken. Man kan även fråga sig varför fiskeläget inte anlades i mynningen till Västergarnsån, men i denna å voro redan fiskerännorna uppförda och ingen fick inkräkta på det rikliga fiske som bedrevs i denna å.

När fiskeläget flyttade bort från sin denna plats uppstod tydligen ett mycket rikligt fiske efter fjällfisk i viken. Flera stenhögar, rester efter träkistor fyllda med sten, bära vittne om att viken kunde avstängas. Troligen var det genom något slags portar. En stock, som tillvaratagits därifrån och nu finns i museets samlingar, har ett stort genomhugget hål och det är tydligt att det är en fästanordning för en port eller liknande. Dessa kistor raserades av en person, Ludvig Johansson, boende på andra sidan vid det bortflyttade fiskeläget. Det berättas att han i början av 1900-talet körde hem flera lass stockar till ved från dessa kistor.

Det må även nämnas ett omfattande fiske med not utövades. I denna vik fanns tre notvarp och i anslutning till det utgående revet Fågelholmen också tre notvarp. Notfisket utövades av jordbrukare, som hade mark med fiskerätt till denna plats. Denna rätt tillhörde Botvide och Runne hemman. Hjalmar Olsson, född 1867, har berättat att han en gång var med och fångade 5 000 id i ett notvarp i denna vik.

Efter tiden för fiskelägets förflyttande i slutet av 1500-talet låg utsjöfisket vid Kovik troligen helt nere, eller var obetydligt, till senare delen av 1800-talet, då ett par länningar på museets plats anlades och någon strandbod uppfördes. Strax efter 1900 gjorde motorbåtarna sitt intåg. Två bryggor av långa stockar byggdes och stenen i länningarna begagnades till fyllning i bryggorna. Under början av 1930-talet uppstod samma problem med landhöjning och att båtarna blivit större. Fiskeläget måste återigen flyttas. Denna gång ca 100 meter söderut till ett ställe som i dagligt tal kallades Hästsundet och där vattnet var betydligt djupare. En större kaj uppfördes och strandbodarna flyttades dit. Tyvärr har även denna plats blivit för grund för de stora båtar som nu används och yrkesfisket har helt upphört.

På den förutvarande platsen återstod Edvin Norragårds strandbod och en mindre bod som förut varit förvaringsplats för notlagets redskap. Denna bod inredde sedan Norragårds far till ett stall, enär han på grund av avståndet till bostaden ofta måste köra med hästar. Notredskapen flyttade då till den förutnämnda boden. Vidare fanns en äldre strandbod från Gnismärd i Tofta och som Erik Olsson flyttat hit till Kovik. Den gamla fiskefyren, vilken utgjordes av en lång stolpe i vilken en lykta hissades upp, stod också kvar. Stockarna i de gamla bryggorna hade nu ruttnat och endast stenfyllningarna minner om dessa.

Marken där museet och det sista fiskeläget är beläget var förut samfälld mark under Botvide hemman, men 1934 fick Koviks fiskareförening inlösa denna och museet får disponera sitt område av denna förening. Marken omkring är under Botvide, men längre upp mot landsvägen hör den till Runne och äges av Nils Ove Norragård och Arne Väss. Rövning på dessa områden äger rum som beredskapsarbete och bekostas av AMS.

Hela området från landsvägen och med revbildningen - Fågelholmen - och ut i havet, utsikten över Karlsöarna och kustlinjen är mycket naturskön och platsen kan med fullt fog sägas vara idealisk för fiskerimuseet.

/Osignerat, men säkert ant. av Edvin Norragård

Sanda Västergarn Röda Kors

Kroppkakor och kretsstämma

Sanda Västergarn Röda Kors kommer att ha både kroppkakor och kretsstämma i februari månad. På något sätt, men hur, vet vi inte just nu.

Kan vi träffas och äta kroppkakor tillsammans?

Skall vi ha kretsstämma digitalt?

Ja, utvecklingen av coronan får avgöra och vi hoppas kunna ge besked i Sandpappret i februarinumret.

Inte trodde vi väl då vi hade utskänkning av kroppkakor 2021 att det kanske skulle bli så 2022 också. Men vi måste respektera besked från FHM.

Allt jag kan säga är - kolla Sandpappret i februarinumret.

Svenska kyrkan

Midnattsgudstjänst

Midnattsgudstjänst hölls i Sanda kyrka julaftonsnatten. Det var så stämningsfullt med snö ute och massor av ljus tända inne i en varm kyrka.

Janne Manni var präst och Robert satt vid orgeln och Elin sjöng så vackert, bl.a. den klassiska O helga natt. Tack för en fin stund med mina flickor från stora huset. /Inger

Konsert med Four Ever

Annandag jul sjöng Four Ever i Sanda kyrka. Marschaller utanför kyrkan välkomnade oss - kanske 60 personer. P.g.a. restriktioner räknades vi och satt i varannan bänk. Familjerna Kåring och Backlund Rödland - fem från varje familj - sjöng både kända och mindre kända julsånger och psalmer. De inledde med "Bereden väg för Herran" och flera sjöng solo, bl.a. sjöng Arvid "Nu tändas tusen juleljus". Per Hallgren ackompanjerade all sång på piano. Det var en sån fin stund med så vacker sång och musik och applåderna ville aldrig ta slut. /Inger

Vad händer i Sanda och Västergarn?

Januari 2022

- Sön 9 13.00 Gudstjänst i Västergarns kyrka.
- Sön 16 10.00 Gudstjänst i Mästerby församlingshem.
- Sön 30 10.00 Gudstjänst i Sanda prästgårdskapell.
- Mån 31 19.00 Styrelsemöte Sanda hbf i Sanda bygdegård.

Februari 2022

- Sön 6 19.00 Mässa i Västergarns kyrka.

Foto: Gunvor

Tack

för årets julskyltning i Sanda City.

Vi är många som gläds varje år över granen och allt annat ni hittar på.

Tack för tillställningen på första advent.

Ny hemsida på gång...

Många har undrat varför det inte går att komma in på Sandas hembygdsförenings hemsida www.sanda-gotland.net. Den har legat nere en tid men nu går det att komma in igen.

MEN...

Vi ska uppdatera Hembygdsföreningens hemsida och vill gärna ha fina bilder från Sanda socken. Så har du någon fin natur, djur, sport, aktivitetsbild eller liknande från Sanda som vi får använda fritt, så maila till ola@kusinerna.se

Årsmöte

Sanda hembygdsförenings Årsmöte blir den 20/3 kl. 19.00.

Förhoppningsvis i bygdegården annars digitalt.

INSTÄLLT

Nu hoppas vi att det går att anordna

Gutar frågar gutar

Söndagen 23 januari 2022 kl.

14.00 anordnas första omgången
i Sanda bygdegård.

Tävlingen anordnas av IOGT-Nto
på Gotland i samarbete med
Sanda hembygdsförening.

Det har varit ett års uppehåll på

NEJ,

Det går inte att anordna
Gutar frågar gutar den 23/1

Det är för mycket
Coronavirus i omlopp just nu.

TRÅKIGT!!!!

Luciafirande i Sanda

Det var klass 3 i Sanda skola som svarade för luciafirandet i december. Givetvis med bistånd från lärare och föräldrar med flera. Det var magiskt. Att få uppleva alla tända marschaller och eldkorgar i mörkret. Och framförallt barnen som sjöng hela 14 julsånger och däremellan framfördes olika små verser/dikter. Vi fick också ett extranummer. Givetvis serverades saftglögg med tilltugg. Underbart!

Text och bilder: Agneta Lippman

Medlem i föreningen är alla boende i Västergarn med omnejd som vill verka för föreningens syfte och ändamål.

Hembygdsföreningens verksamhet ska stimulera och föra fram socknens kulturella och sociala liv med olika aktiviteter, vård av Hembygdsgården gamla skolan och Valbytte.

En levande socken.

Återkommande varje år är Valborg, Gökotta, Konstutställning, Sockendag, Lammfest, Afternoon Tea.

Information om kommande aktiviteter finns i Sandpappret och på VIP-skylden vid vägen. I www.bygdeband.se pågår ständig dokumentation med bilder och texter om hus, människor och händelser från bygden.

Boka t.ex. konferens, arbetsmöte, kurser i hembygdsgårdens vackra sal och med ny teknik för bildvisning.

Ta en paus i inspirerande miljö och promenera på naturstigen eller på den gamla historiska vallen.

Låna en bok i Bokboden som står öppen året runt.

För uthyrning av hembygdsgården, och lägenheten kontakta: vastergarn.hembygdsforening@hotmail.com

Cathrine Molin, 070-491 86 31

Barbro Wigström, 076-237 02 94

Västergarn har en Hjärtstarter, placerad på hembygdsgårdens yttervägg.

Stöd gärna Hembygdsföreningen.

BG: 569-4369, SWISH: 123 188 6944

www.vastergarn.info www.hembygd.se/vastergarn

STÅENDE PROMENADER I VÄSTERGARN

Saml. HG gamla skolan

Saml. parkering mitt emot festplatsen

tisdagar kl. 8.00

tisdagar kl. 9.30

UNEA

Hemtjänster AB

Vi gör din vardag bekvämare

Vi utför biståndsbedömd kommunal **hemtjänst**, priset är det samma som i regionens regi och fakturan kommer från Region Gotland.

Vi har små arbetsgrupper som ger:
Kontinuitet i personalgruppen som vet hur du vill ha det.

Det ger trygghet, förtroende och tillit.

Kontaktperson som hjälper dig med kontakter -
vårdcentral, sjukgymnast/arbetsterapeut,
fotvård, frisör, färdtjänst mm.

Du vet väl att du kan välja oss, eller byta till UNEA Hemtjänster
i följande socknar:

Klintehamn Sanda Västergarn Tofta Eskelhem
Mästerby Väte Hogrän Fröjel Hejde
Lojsta Gerum Levide Eksta Sproge Visby

För dig som bara behöver lite städhjälp i hemmet så kan du boka in ett fönsterputs eller storstäd samt städ i återkommande intervall.

Vi erbjuder skatteavdrag på ditt s.k. rut-städ.

Läs mer på www.unea.se

VÄLKOMMEN ATT RINGA 0498-24 03 58
så hjälper vi dig!

HYR MASKINER HOS OSS

Nås alltid på
telefon

Ni hittar oss
längs väg 140
i södra
Västergarn!

070-750 99 14 • Sanda Lekarve 758 i Klintehamn
info@rau maskin.se • www.rau maskin.se

Rauk Maskin
- Vi Hyr Ut

Butiken öppen
mån-fre 11-15

Ur Sandpappret januari 1998.

Ängladikter skrivna av åk 3-4 i Sanda skola

Änglahunden Brändan

Brändan har dött

Det var inte fel

Men uppe bland molnen
skäller han fortfarande.

Frida Hoas, åk 4

Ängel

Jag satt på en brygga
i Västergarn.

Då fick jag syn på en
skyddsängel

som flög ut över vattnet.

Anton Hammarström, åk 3

Änglar

En ängel skyddar och bevakar.

Varje människa har
en skyddsängel.

Ängeln är ett sken
som kommer fram

när du är ledsen
fast du inte märker det

så finns din skyddsängel där.

Robin Ahlgren, åk 4

STENHUSE GÅRD

Årets mysterium!

Lägg 21 tändstickor på rad. Välj en motståndare. Börja sedan från vänster i raden och turas om att plocka stickor. Du får välja mellan att plocka en eller två stickor varje gång. Den som blir tvungen att ta den sista stickan i raden förlorar.

Efter ett tag kommer någon av er säkert att komma på den spelstrategi som gör att man alltid vinner i 21-spel. Testa och se. Här är en ledtråd: Redan efter första stickan kan spelet vara avgjort.

Gårdsbutiken i Sanda är vinterstängd tills det är dags för sparris i april.

Varma hälsningar från oss alla på gården!

[facebook.se / Stenhuse Gård](https://www.facebook.com/StenhuseGård)

Före och efter

Tänk att en hårklippning och en klippning och ansning av skägget kan göra så stor skillnad!

Foto: Rosemary Westergren

Text: Agneta Lippman

ANNONSERING

Hel sida A5: 300 kr

Halv sida: 150 kr

1/4 sida: 75 kr

Föreningsaktiviteter: Gratis

BOKA SANDA BYGDEGÅRD

Ring Åsa S Andersson 0498-242016

sanda.bgard@gmail.com

MEDLEMSAVGIFTER 2022

Sanda hembygdsförening -

Familj: 150 kr - Enskild: 75 kr

Betala till

Postgiro 28 65 38-4

eller **Swish nr 123 671 35 72**

Nästa nummer av Sandpappret utkommer i slutet av vecka 5

MANUS IN SENAST 28/1

Lämnas till hembygdsföreningens styrelse eller Gunvor Malmros

Tfn: 0498-242113 E-post: gunvor.malmros@telia.com